

modern politik

Don Oberdorfer
The Two Koreas: A Contemporary History,
Basic Books, 1997

John Lie
Han Unbound:
The Political Economy of South Korea
Stanford University Press, 1998

Michael Breen
The Koreans: What They Are,
What They Want, Where Their Future Lies
Orion Business Books, 1998

Självttillit i Korea

Koreahalvön är ett av de märkligare hörnen av vår värld. Den södra delen har inom loppet av en generation förvandlats från auktoritär militärdiktatur till liberal republik, och från fattigdom av sudanesiska proportioner till välstånd av OECD-mått. Här spirar – överraskande – demokratin och marknadsökonomi, trots IMF.

Över halvöns norra ände vajar den röda fanan över ett "arbetarnas paradys", där kommunistvärldens första *de facto*-monarki håller ställningarna trots att kommandökonomin sedan länge kollapsat och massorna svälter. Här lever – överraskande – kommunismen, även om det inte är mycket till liv.

Och det är längs den bergiga gränsen mellan de båda broderländerna som man finner det kalla krigets sista utpost. Hit har de milda vindarna från 1989 ännu inte nått. Gränsen längs den 38 breddgraden mellan nord och syd är, som Bill Clinton konstaterade 1993, den kusliga platsen på jorden.

Det kluvna koreanska äventyret

Det kluvna koreanska äventyret är utan tvekan ett av de mer spännande avsnitten i samtidshistorien. Men liksom Koreakriget 1950-53 är ett av efterkrigstidens mest bortglömda krig (nämn tre kända koreafilmer, den som kan!), så har också den paradoxala koreanska erfarenheten från krigsslutet till våra dagar intagit en anmärkningsvärt undanskymd plats i offentligheten. Nya, intressanta böcker kan dock bidra till att råda bot på den bristen.

Don Oberdorfer, tidigare diplomatisk korrespondent för Washington Post, skildrar i den alldeles ypperliga *The two Koreas* det internationella säkerhetspolitiska spelet kring Koreahalvön från 1960 till våra dagar. Det mest spännande avsnittet beskriver hur USA våren 1994 var mycket nära att gå till krig mot Kim Il Sung's Nordkorea. Korea ligger i ett av världens mest dynamiska och strategiskt mest betydelsefulla regioner, och vad som än händer, kommer koreaner från nord och syd att ha en mycket stor inverkan på omvärlden under åren framöver.

För den som är mer intresserad av modernt samhälls- och kulturliv i Sydkorea, rekommenderas Michael Breens

The Koreans. Skickligt resonerar han kring koreanerna i all deras motsägelsefullhet och komplexitet: Temperamentsfulla etikettsmäniskor; familjehängivna arbetsmyror; ett högrepresterande folk som ofta tycks inkompetent; stolta, starka, aggressiva individualister som svär på kollektivistiska, harmoniorienterade värderingar, och så vidare.

Ofta sägs olika asiatiska folkkaraktärer passa den ekonomiska utvecklingen som handen i handsken. Så sägs kineserna vara naturliga entreprenörer, japanerna idealiska industriarbetare, och indierna gudabenedade handelsmän. Breen påpekar att koreanerna inte passar in i sådana enkla

scheman. Den koreanska folksjälens framstår jämförelsevis som mera känslomässigt komplex. Koreanerna är osannolika kandidater för storslagen ekonomisk framgång.

Till arrogans gränsande ambitioner

Möjligen skulle koreanernas till arrogans gränsande ambitioner kunna vara en förklaring till både till Nordkoreas extrema ideologiska uthållighet och till Sydkoreas hypersnabba materialistiska transformation. Författaren till *Han Unbound* berättar att hans far efter flykten till USA tog sig namnet Harry (efter president Truman) och efternamnet Lie (efter den från Norge härstammande världspresidenten Trygve). John Lie är sociolog och hans bok utgör en mera akademisk betraktelse av det sydkoreanska ekonomiska "miraklet" – i både dess triumfatoriska och tragiska aspekter. Ordet *han* i titeln syftar dels på *hanguk* (Sydkorea) och dels på ett kulturellt uttryck för förbittring och missnöje (*han*).

Lie menar att Sydkorea är ett unikt fall och en industrialiseringsmodell som andra fattiga länder inte kan härma i dag. Till de speciella omständigheterna och aspekterna hör bland annat Koreakriget och de amerikanska påtryckningar som fick de sydkoreanska landägarna att gå med på att landreform; statlig styrning av utländskt kapital (i form av lån) till favoriserade storföretag; militärdiktatur som använde säkerhetsjätten för att krossa fackliga organisationer. Även om industrialiseringsprocessen fortsätter att sprida sig till andra länder i världsekonomins periferi, torde det knappast innebära att tredje världen håller på att "koreaniseras".

En av Lies många tänkvärda observationer är att den sydkoreanska modellen har mycket gemensamt med den nordkoreanska. Både Kim Il Sung och Park Chung Hee ansåg att *juche* (självttillit) var en grundläggande ekonomisk princip – varför staten skulle styra företagen och skydda dem från utländsk konkurrens.

Juche har bäddat för ekonomisk kollaps i Nordkorea och finansiell och strukturell kris i Sydkorea. I globaliseringsens tid ter sig isoleringspolitiken föga löftesrik, vare sig den bär Pyongyangs eller Söuls impratur.

TOMAS LARSSON

Partnerskap. Sydkoreas president Park Chung Hee håller sig väl med USA-presidenten Lyndon Johnsons hund Him under ett besök i Vita huset 1965.

fade han sig en automobil, som han ansåg nödvändig för sitt partiarbete, och snart började man gruffa i partiets led över hans grandiosa livsstil. Goebbels, som satt i Nordtyskland och ännu inte gripits av hängiven beundran för ledaren, kallade honom rätt och slätt *ein Bourgeois*.

Ofullständig deklaration

De bayerska skattermyndigheterna intresserade sig mycket för Hitlers ekonomi. Han anmodades ständigt att redovisa sina inkomster, men gav mestadels ofullständiga besked. Han exacererade i vidlyftiga avdrag, och ibland struntade han i anmaningarna, så att han en gång åkte på straffskatt. Bilen var skattmasarna väldigt nyfikna på, men här menade Hitler att han "tagit ett lån". Hitler tillhörde den icke ringa delen av mänskligheten, som gör allt för att slippa betala

skatt. Det är ett förstäljligt drag men inte alls i enlighet med den image, som han själv arbetade på: En ledare som offerar allt för sitt parti eller sitt folk.

Redan 1928 förvärvade han mot en summa av 30 000 riksmark det hus i alperna som kom att bli hans tuskulum. Här uppgav han sin halvsysster som ägare för att slippa flera besvärande frågor.

Hitler var mästare i att framställa sig som en fattigklapp. Detta praktiserade han med framgång i ett möte med den nazisympatiserande krösusen Fritz Thyssen, som Göring till Hitlers förtrytelse lyckats plocka pengar av. För att inte ge Hitler dåligt rykte som "besoldad av en industrimagnat", betalade Thyssen ansefnliga belopp ur sin *Privatschatulle*, diskret och kvittolöst. Det första Hitler gjorde med pengarna var att inhandla en Mercedes typ 15/70-kompressor på 100 hästkraft.

Som Führer fortsatte han i samma stil. I Völkischer Beobachter till-

kännagavs den 7 februari 1933 att den osjälviske kanslern till skillnad från sina föregångare ämnade avstå från sin lön som rikskansler. Orsak: Han ansåg sig redan tjäna tillräckligt. Enligt Schwarzwäller var det fråga om att Führern ville slippa ytterligare skatt, han hade redan en skatteskuld på drygt 400 000 mark. När Hitler dröjde med skulden, övervägde en tjänsteman vid ett skattekontor i München att belägga den försumlige med straffskatt. Klokt nog avvaktade han order upifrån.

Snart gjorde statssekreteraren i finansdepartementet upp med presidenten i Münchens skatteverk, att Führern skulle slippa ifrån skulden. Man hade kommit underfund med att han efter Hindenburgs död nu också var statschef, och en

Fritz Thyssen betalade Hitlers Mercedes.

sådan ska väl inte belastas med dylikt? Från och med den 12 mars 1935 betalade Hitler aldrig mera skatt.

Under sin tid som tyska folkskatt ledare kom Hitler upp i mängmiljardklassen genom sina talrika inkomstskällor. De var en generös tackgåva från storindustrin på nära 100 miljoner mark, royalties från *Mein Kampf* som kommunerna skänkte varje brudpar, lönen som rikskansler som Hitler plötsligt ville ha – sedan den blivit skattefri – och en rad andra märkliga källor. Till dessa hör att Hitler av postverket fick upphovsrättersättning för att hans konterfejter avbildats på tyska rikets frimärken!

Slutligen profiterade Hitler enormt på den så kallade riksflyktskatten, som under horribla former pålagts emigrerande judar. Kombinerat med en förköpsrätt på ytterst favorabla villkor, kallad *Führervorbehalt*, tillskansade sig den kontintresserade Führern en avsevärd

samling dyrbar konst, däribland gamla holländska mästare. Alltsammans magasinades för att pryda ett framtida konstmuseum i Linz, Hitlers ungdomsstad.

100 000 konstobjekt

På samma betingelser berikades samlingen med konst från ockuperade områden, så att Hitlers samlningar till slut tordö ha omfattat 10 000 objekt.

Makt korrumperar, absolut makt korrumperar absolut. Den "store statsmannen" – som en blåst sociologtjeji i Umeå kallar honom – var inget undantag från denna regel.

FOLKE SCHIMANSKI

historia

Wulf C Schwarzwäller
Hitlers Geld. Von armen Kunstmahler zum millionenschweren Führer
Ueberreuter 1998